

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-27-30>

УДК 657.375

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА В КОНТЕКСТІ ІНТЕГРОВАНОЇ ЗВІТНОСТІ

ACCOUNTING POLICY IN THE CONTEXT OF INTEGRATED REPORTING

Розіт Тетяна Володимирівнакандидат економічних наук, доцент,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8846-7590>**Слюніна Тетяна Леонідівна**кандидат економічних наук, доцент,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1398-1210>**Rosit Tatiana, Slunina Tatyana**

V.N. Karazin Kharkiv National University

Стаття присвячена дослідженню значення професійного судження при визначенні облікової політики на підприємстві, її закріпленні в наказі про облікову політику, а також подальшого її відображення у фінансовій звітності. Досліджено як економічно-правова середовище функціонування суб'єктів господарювання впливає на розвиток професійного судження бухгалтерів. Визначено залежність корисності інформації у фінансовій звітності для користувачів від рівня кваліфікації бухгалтера, що застосовує професійне судження. Встановлено зв'язок між реалізацією кваліфікованого професійного судження і розробкою інтегрованої фінансової звітності. Визначено процес підготовки інтегрованої звітності як узгодження фінансової, соціальної, екологічної та інших сфер діяльності суб'єктів господарювання за допомогою формалізації відповідних суджень.

Ключові слова: облікова політика, професійне судження, фінансова звітність, звітність за МСФЗ, інтегрована звітність.

Статья посвящена исследованию значения профессионального суждения при определении учетной политики на предприятии, ее утверждению в приказе об учетной политике, а также ее дальнейшего отражения в финансовой отчетности. Исследовано как экономически-правовая среда функционирования субъектов хозяйственной деятельности влияет на развитие профессионального суждения бухгалтеров. Определена зависимость полезности информации от в финансовой отчетности для пользователей от степени квалификации бухгалтера, который применяет профессиональное суждение. Установлена связь между реализацией квалифицированного профессионального суждения и разработкой интегрированной финансовой отчетности. Процесс подготовки интегрированной финансовой отчетности определен как согласование финансовой, социальной, экологической и других сфер деятельности субъектов хозяйствования с помощью формализации соответствующих суждений.

Ключевые слова: учетная политика, профессиональное суждение, финансовая отчетность, отчетность по МСФО, интегрированная отчетность.

The article is devoted to the study of the importance of professional judgment in determining the accounting policy at enterprises, its approval in the order of accounting policy, as well as its further reflection in financial statements. It is investigated how the economic and legal environment of business functioning affects the development of professional judgment of accountants. The definitions of accounting policy provided by Ukrainian legislation and IFRS are compared. The dependence of the usefulness of information presented in financial statements for users on the degree of qualification of the accountant, who applies professional judgment, has been determined. Additionally, a research was provided on the importance of professional judgment in the preparation of financial statements due to opinions of Ukrainian scientists. It is proved that choosing from the alternatives available in the legislation, the accountant must be guided by the interests of the enterprise, especially in the choice of a particular method of accounting in order to form and provide reliable information about the enterprise. The sequence of accountant's actions in the application of professional judgment is presented in the form of a diagram, and include knowledges in

Ukrainian law, IFRS and business features. The link is established between the implementation of qualified professional judgment and the development of integrated reports. The process of preparing integrated reports is defined as the coordination of financial, social, environmental and other areas of business activity through the formalization of relevant judgments. Moreover, in the current conditions of development of integrated reporting, which should cover all the main areas of activity of companies, the importance of qualified professional judgment reaches a higher level. It is established at what level of development the domestic market of financial information is. It is investigated that the experience of countries with developed economies shows that skillfully formed accounting policy is an important component of the overall mechanism of management of economic activity of enterprises.

Keywords: accounting policy, professional judgment, financial reporting, reporting in accordance with IFRS, integrated reporting.

Постановка проблеми. Облікова політика є фундаментальною основою здійснення бухгалтерського обліку на підприємствах. Не дивлячись на те, що в умовах сучасного світу значна частина процесу ведення бухгалтерського обліку піддалась впливу інноваційного прогресу і стала автоматизованою, розробка та впровадження облікової політики апіорі не можливо здійснити автоматично. В першу чергу, це пояснюється тим, що прийняття облікової політики вимагає кваліфікованого професійного судження. Дійсно, за допомогою спеціальних програм можна згенерувати макет наказу про облікову політику, зазначивши певні вихідні дані про підприємство: сфера діяльності, наявність виробництва, об'єкти обліку, які мають бути відображені в окремих розділах наказу. Однак, такий наказ буде представляти собою вирізку та комбінацію окремих НП(С)БО, актуальних для даного підприємства. Саме тому, важко переоцінити значущість професійного судження бухгалтера, який розробляє облікову політику на підприємстві, і який має бути обізнаний в усіх тонкощах роботи своєї фірми, особливо в теперішній час, коли саме поняття звітності розширюється, включаючи в себе такий новий для бухгалтерської спільноти вид звітності як інтегрована звітність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значення облікової політики для функціонування підприємства та складання фінансової звітності ставало приводом для роздумів і досліджень не одного десятка вчених та професіоналів бухгалтерської справи, серед них зокрема: М.С. Пушкар, Т.М. Сторожука, О.М. Петрука, М.І. Бондара, В.А. Кулика, І.А. Юхименко-Назарук, Л.М. Васильєвої, Т.В. Барановською, П.Є. Житним та ін.

Так, М.С. Пушкар вбачає суть облікової політики як «механізм управління обліком, який здійснюють на основі вибору та розробки суб'єктом господарювання способів (варіантів), правил і процедур щодо організації та методики ведення обліку, складання і подання

звітності, виходячи з загальноприйнятих принципів та із специфіки діяльності підприємства для отримання повної, об'єктивної достовірної і неупередженої інформації з метою прийняття зацікавленими особами обґрунтованих управлінських рішень» [8].

Кулик В.А. відзначає те, що «вітчизняна практика не має великих напрацювань і досягнень у розробці облікової політики на основі професійного судження, і саме тому у питанні формування облікової політики підприємства доцільно перейняти зарубіжний досвід, врахувавши особливості національної економіки. Досвід країн з розвиненими економіками свідчить, що уміло сформована облікова політика є важливою складовою загального механізму управління господарською діяльністю підприємств» [3].

Відповідно до думки І.А. Юхименко-Назарук: «облікову політику підприємства слід розглядати як кінцевий інформаційний продукт, що складається із множини професійних суджень бухгалтера. При здійсненні вибору з наявних у законодавстві альтернатив бухгалтер повинен керуватися інтересами підприємства, особливо в частині вибору того чи іншого методу ведення бухгалтерського обліку з метою формування та надання достовірної інформації про діяльність підприємства» [11].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Не дивлячись на досить широкий обсяг наукових досліджень, присвячених значенню облікової політики, роль кваліфікованого професійного судження при розробці облікової політики досі залишається не оціненою в повній мірі. Більш того, незначна кількість науковців оцінюють зв'язок між професійним судженням і ступенем корисності для кінцевих користувачів наданої інформації у фінансовій звітності.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Саме тому, головними завданнями даної статті є:

– визначення зовнішніх чинників, що впливають на формування облікової політики бухгалтером;

– оцінка значущості професійного судження при складанні облікової політики;

– порівняння процесу розробки облікової політики підприємствами, що функціонують на основі П(с)БО та МСФЗ;

– визначити вплив облікової політики на корисність інформації, що розкривається в фінансової звітності для потреб користувачів.

– прослідити зв'язок між обліковою політикою та розробкою інтегрованої фінансової звітності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Відповідно до визначення, наданого в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»: «облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності» [6]. Також варто зазначити, що у відповідності до ст. 8 п. 5 зазначеного вище закону: «підприємство самостійно визначає за погодженням з власником (власниками) або уповноваженим ним органом (посадовою особою) відповідно до установчих документів облікову політику підприємства» [6]. Тобто, суб'єкти господарювання є достатньо вільними при обранні облікової політики і складанні Наказу про облікову політику, який безумовно є основоположним локальним нормативним актом на підприємстві.

При визначенні чинників, що впливають на формування облікової політики на підприємстві в першу чергу, слід сказати про економічно-правову середовище функціонування підприємств. Для України характерною є досить жорстка законодавча регламентація ведення бухгалтерського обліку, а отже – широке застосування фіскального примусу. Пояснюється це тим, що теоретично прийнято виділяти два концептуальних підходи до ведення бухгалтерського обліку: економічний та правовий. Історично склалося, що першому віддають перевагу країни заходу, а другому – країни пострадянського простору, до яких відноситься і Україна. Суть економічного підходу полягає в тому, що при веденні бухгалтерського обліку на перше місце висувається економічна суть господарського процесу, тобто бухгалтер має певну ступінь свободи в тому, як саме відобразити такий процес в обліку у відповідності до його економічної природи. В той час, як правовий підхід – є максимально стандартизованим і бухгалтер зобов'язаний відобразити операцію ніяк інакше, як прямо зазначено у відповідному нормативному правовому акті, що регулює здійснення такої

операції. З цього, можна дійти висновку, що вітчизняні бухгалтери є «скутими» у застосуванні свого професійного судження, оскільки в першу чергу, керуються наміром не натрапити на штрафні санкції.

Однак, як зазначає Робошук А.В.: «Регулювання бухгалтерського обліку, прийняте в економічно розвинутих країнах, передбачає роль держави в обґрунтуванні концептуальних основ ведення обліку та формування фінансової звітності. Проте, керуючись лише задекларованими принципами, український бухгалтер не завжди є підготовленим для самостійного вирішення, що слід робити в тій чи іншій конкретній ситуації. Тому однією з особливих змін є необхідність застосування професійного судження, якість якого, в свою чергу, залежить від професіонального та етичного рівня бухгалтера» [9].

Не можливо не відмітити, що із переходом значної кількості вітчизняних компаній на МСФЗ, роль професійного судження бухгалтера стає більш вагомою, і підіймається на вищий рівень. Так, МСБО 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки» характеризує облікову політику як «конкретні принципи, основи, домовленості, правила та практика, застосовані суб'єктом господарювання при складанні та поданні фінансової звітності» [5]. З даного визначення можна побачити, що значний акцент робиться на відображенні конкретних принципів. Справа в тому, що не дивлячись на закріплення на законодавчому рівні принципів бухгалтерського обліку та фінансової звітності Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», а також їх доповнення МСФЗ, їх застосування в повній мірі без професійного судження бухгалтера просто неможливе. Так, наприклад МСБО 1 «Подання фінансової звітності», що розкриває принцип суттєвості передбачає, що «суб'єкт господарювання вирішує, беручи до уваги всі доречні факти та обставини, як він агрегуватиме інформацію у фінансовій звітності, яка включає примітки» [4]. Тобто, тільки бухгалтер, маючи високий рівень професіоналізму та знань про здійснення господарської діяльності підприємством, може чітко визначити, що буде суттєвим для фінансової звітності, а що доцільно представити у вигляді агрегованих показників. Тому на нашу думку, застосування принципів визначених законодавством та МСФЗ необхідні для досягнення певного ступеню узгодженості та типовості, але без професійного судження бухгалтера

вони будуть одноманітними і неінформативними для користувачів.

Варто зауважити, що Рада по МСФЗ готує проект про внесення змін до п. 117 МСБО 1 «Подання фінансової звітності», що передбачає доповнення переліку обставин, коли розкриття суттєвої інформації про облікову політику у звітності може включати вирізки або дублювання тексту зі стандартів. В першу чергу це стосується розкриття операція, облік яких є досить складним і може бути незрозумілим для користувачів. Однак, Харламова О.В. не підтримує дане нововведення і надає такий коментар з цього приводу: «я глибоко впевнена, що грамотний користувач (а саме на такого ми розраховуємо), якому вказали на МСФЗ в якості концептуальної основи, і так розуміє вимоги стандартів, тому я проти їх копіювання «уривками» до облікових політик. Саме така думка і викладена в пропонуваному 117С – особливості компанії, втілені в обліковій політиці, значно корисніші для користувача, ніж «стандартизовані описи або інформація, яка лише дублює вимоги визнання або оцінки МСФЗ». Сподіваюсь, компанії будуть ретельніше підходити до розкриття облікових політик в МСФЗ-звітності» [1].

На нашу думку, професійне судження є джерелом утворення облікової політики з одного боку, а облікова політика – реалізацією професійного судження бухгалтера з іншого, вони взаємопов'язані і не можуть існувати один без одного. Також, облікову політику можна назвати найпотужнішим важелем, що впливає на інформацію, представлену у звітності, і як наслідок – на думку користувачів. Тому, рівень професійних навиків бухгалтера в першу чергу впливає на те, наскільки представлена інформація буде корисною для користувачів.

«Формування інформації сьогодні має здійснюватися відповідно до потреб різного роду внутрішніх та зовнішніх користувачів», – зазначають Т.М. Сторожук та О.А. Немировська, – «кожне підприємство має визначатись із пріоритетними групами користувачів та їхніми пріоритетами в інформаційних ресурсах. Тобто бухгалтеру доводиться приймати рішення, орієнтуючись на очікувані інформаційні потреби конкретних зацікавлених користувачів в умовах, коли нормативні документи з бухгалтерського обліку та звітності регулюють порядок формування інформації загального призначення і не орієнтовані на потреби конкретних пріоритетних користувачів» [10].

Схематично застосування професійного судження бухгалтером можна представити таким чином:

Таким чином, професійне судження може бути застосоване бухгалтером тільки при наявності достатніх пізнань у чинному законодавстві України, Міжнародних стандартах фінансової звітності, і при цьому бухгалтер не повинен зменшити зрозумілість звітності, а навпаки – представити її у найбільш правдивому та зрозумілому для користувачів вигляді.

Однак концепція класичної фінансової звітності зазнає значних змін і модифікацій за останні роки. Користувачів все більше цікавить представлення не тільки фінансових показників компанії, а й висвітлення їх з екологічних, соціальних, корпоративних сторін. Стандартизована фінансова звітність не може задовольнити потреби всіх зацікавлених сторін, тому виникає нове поняття «інтегрованої звітності» як синтез фінансової та управлінської звітності.

М. Проданчук дає визначення інтегрованої фінансовій звітності так: «інтегрована (корпоративна) звітність – гармонізація фінансової та

Рис. 1. Схема застосування професійного судження бухгалтера

нефінансової звітності, де узагальнено інформацію про фінансовий стан та результати фінансово-господарської, соціальної та екологічної діяльності підприємств, що дає можливість оцінити ефективність прийнятих управлінських рішень та визначити стратегічні аспекти розвитку. Основною метою інтегрованої звітності є надання достовірної інформації про всесторонню діяльність підприємства відповідно до стратегічних завдань та моделей управління» [7]. Інтегрована фінансова звітність побудована на професійному судженні бухгалтера має представляти собою свого роду «діалог» між компанією та користувачем інформації. З одного боку, інформування суспільства про фінансовий стан компанії і її соціальну відповідальність, а з іншого боку – зворотній зв'язок від користувача: реакція на більш доступну і зрозумілу інформацію щодо всіх сфер діяльності бізнесу.

Однак, виникає логічне питання: чи в змозі бухгалтер самостійно підготувати інформацію для інтегрованого звіту, очевидно що – ні. Інтегрований звіт виходить далеко за рамки класичної фінансової інформації, і потребує кваліфікованого судження в області екології, соціології та інших сфер розкриття, тому доцільно залучати до процесу створення інтегрованої звітності спеціалістів у даних сферах.

Варто відзначити, що досить потужним є розвиток ESG підходу до представлення фінансової звітності у країнах заходу. У перекладі з англійської ESG: Environmental, Social and Corporate Governance – «екологічне, соціальне, корпоративне управління», як можна побачити, сама назва говорить про інтегрований підхід до представлення звітності.

Можна впевнено сказати, що даний підхід буде досить стрімко розвиватися найближчим часом, оскільки Фонд МСФЗ, який очолює Раду з МСФЗ, запропонував створити Раду зі стандартів стійкості (SSB). Проблема полягає у тому, що досі не прийняті загальні стандарти вимірювання і представлення показників стійкості – ESG, що, у свою чергу, створює неоднозначне їх тлумачення і плутанину серед компаній та інвесторів. Проте зі створенням зазначеного органу, і розробкою стандартів про стійкість, питання оцінки сталого розвитку будуть вирішені майже на сто відсотків. З одного боку, значно зросте довгострокова стійкість фінансових показників діяльності компаній, а з іншої – керівництво компаній будуть ставитись до цих не як до факультативних, а як до основних, на яких має зосередити свою увагу вся рада директорів. Компанії, які зможуть привести звіти про стійкість до чіткості фінансових звітів, стануть

надпривабливими для інвесторів, що дасть їм значну перевагу на ринку.

Якщо говорити про вітчизняний розвиток представлення звітності, то ми стали на крок ближче до «відкритого» ринку фінансової інформації. Міністерство цифрової трансформації, разом з податковою, вперше у форматі відкритих даних, оприлюднили фінансову звітність українських юридичних осіб за 2020 рік [2].

Відтепер будь-який зацікавлений користувач фінансової звітності має доступ до Єдиного порталу відкритих даних, де може ознайомитись з фінансовими звітами всіх компаній (юридичних осіб) українського ринку.

Важко переоцінити значення такого нововведення: по-перше, компанії будуть мати змогу проаналізувати надійність своїх контрагентів; по-друге, з'явиться можливість реально оцінити свої фінансові результати, порівнявши їх із результатами прямих конкурентів; по-третє, фінансовим аналітикам буде значно простіше прорахувати ринкові тренди та зробити прогноз на майбутні періоди.

Дійсно, ще присутні прогалини в даній системі, серед яких зокрема: опублікування інформації не про всіх юридичних осіб, а лише тих, хто подає фінансову звітність до Державної податкової служби; відсутність даних про кількість працівників на підприємствах; певні технічні складнощі при одночасному розміщенні балансу та фінансового звіту.

Проте, не дивлячись, на зазначені недоліки, можна однозначно сказати, що відкриті фінансові звіти – це величезний крок назустріч «прозорому» ринку, завдяки якому українське суспільство буде розвиватись, і поступово долати приховані корупційні схеми.

Висновки. Результатом даного дослідження є встановлення значення професійного судження бухгалтера для складання облікової політики на підприємстві. Встановлено, що надсильний вплив на професійне судження бухгалтера, і як наслідок – на облікову політику, має економічно-правова середовище функціонування, а саме значний фіскальний примус з боку держави. Тому більшість бухгалтерів намагаються бути дуже обережними при застосуванні свого судження. Доведено, що тільки при високому рівні обізнаності у чинному законодавстві, МСФЗ та тонкощах роботи компанії, бухгалтер може влучно застосувати своє професійне судження. При комплексному поєднанні всіх цих компонентів фінансова інформація стане максимальною корисною для користувачів.

Більш того, в сучасних умовах розвитку інтегрованої звітності, яка має охоплювати

всі найголовніші сфери діяльності компаній, а саме: фінансову, корпоративну, екологічну та соціальну, значення кваліфікованого професійного судження виходить на зовсім новий рівень. Ми впевнені, що даний підхід до звітності буде стрімко розвиватися в найближчі роки, оскільки Фонд МСФЗ планує створити Раду зі стандартів стійкості (SSB). В наслідок цього, інвестори та інші користувачі фінансової звітності будуть володіти набагато якіс-

нішою та ширшою інформацією про компанії. Безумовно, це стане сильним поштовхом для розвитку світового фінансового ринку.

Україна також стала на крок ближче до вільної фінансової інформації, впровадивши Єдиний портал відкритих даних з фінансовими звітами всіх юридичних осіб. Таке нововведення буде сприяти боротьбі з корупцією, розвитку чесних та прозорих ринкових відносин, а також забезпечить бізнес від ненадійних контрагентів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Агентство з МСФЗ. Харламова О.В. Які зміни щодо розкриття облікових політик готує Рада з МСФЗ? 2020. URL: <http://amsfo.com.ua/e/iaki-zminy-shchodo-rozkryttia-oblikovykh-polityk-hotuie-rada-z-msfz/>
2. Дебит-Кредит / Бухгалтерські новини / Розкрита фінзвітність: чим корисна бізнесу та що з нею не так? URL: https://news.dtki.ua/accounting/reposts/69972?fbclid=IwAR3sOOnJ_DFCs1WQdY1pZMM9aBi8ikynhUsc8mwaI5j7vGkue0rgTBU-X68
3. Кулик В.А. Облікова політика підприємства: набутий досвід та перспективи розвитку : Монографія. Полтава : РВВ ПУЕТ, 2014. С. 373. URL: <http://pbo.ztu.edu.ua/article/view/49139>
4. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1. Подання фінансової звітності / Міністерство фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IAS-01_ukr19.pdf
5. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 8. Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки / Міністерство фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IAS%208_ukr.pdf
6. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV (Редакція станом на 14.11.2020) // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
7. Проданчук М / Бухгалтерський облік і аудит / Інтегрована звітність – інструмент управління підприємством, 2014. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/boau_2014_2_5.pdf
8. Пушкар М.С., Щирба М.Т. Теорія і практика формування облікової політики : монографія. Тернопіль : Карт-бланш, 2010. С. 260.
9. Рабошук А.В / «Вісник ЖДТУ»: Економіка, управління та облік / Професійне судження бухгалтера: проблеми застосування, 2005. URL: <http://ven.ztu.edu.ua/article/download/113754/109059>
10. Сторожук Т.М., Немировська О.А. Необхідність застосування професійного судження бухгалтера. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Vcndtue_2014_1_46.pdf
11. Юхименко-Назарук І.А. Теорії та методології бухгалтерського обліку, 2014 / Особливості застосування професійного судження бухгалтера в умовах формування облікової політики підприємства: інституційний аспект. URL: <http://pbo.ztu.edu.ua/article/download/49139/45293>

REFERENCES:

1. Ahenstvo z MSFZ / Kharlamova O.V. Yaki zminy shodo oblikovykh polityk hotuye Rada z MSFZ? 2020. URL: <http://amsfo.com.ua/e/iaki-zminy-shchodo-rozkryttia-oblikovykh-polityk-hotuie-rada-z-msfz/>
2. Debet-Credit / Buchalterski novyny / Rozkryta finzvitnist ta sho z neyu ne tack? URL: https://news.dtki.ua/accounting/reposts/69972?fbclid=IwAR3sOOnJ_DFCs1WQdY1pZMM9aBi8ikynhUsc8mwaI5j7vGkue0rgTBU-X68
3. Kulyk V.A. (2014) Oblikova polityka pidpnyemstva: nabutyi dosvid ta perspektvyvy rozvytku: Monographiya. Poltava: RVV PUET, pp. 373. URL: <http://pbo.ztu.edu.ua/article/view/49139>
4. Mizhnarodnyi standart buchalterskoho obliku 1. Podana finansovoyi zvitnosti / Ministerstvo finansiv Ukrayiny. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IAS-01_ukr19.pdf
5. Mizhnarodnyi standart buchalterskoho obliku 8. Oblikovi polityky, zminy v oblikovykh otsinkach ta pomylyky / Ministerstvo finansiv Ukrayiny. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/IAS%208_ukr.pdf
6. Pro buchalterskyi oblik ta finansovu zvitnist v Ukrayini: Zakon Ukrayiny vid 16.07.1999 № 996-XIV (Redacktsiya stanom na 14.11.2020) // Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrayiny» / VR Ukrayiny. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

7. Prodanchyk M. (2014) Buchalterskyi oblik I audyt / Intehrovana zvitnist – instrument upravlina pidpryemstvom. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/boau_2014_2_5.pdf
8. Pushkar M.S., Shyrba M.T. (2010) *Theoriya i pracktyka formuvana oblikovoyi polityky: monographiya*. Ternopil: Kart-blansh, p. 260.
9. Raboshuk A.V. (2005) Profesiynne sudgenya buchaltera: problemy zastosuvanya. URL: <http://ven.ztu.edu.ua/article/download/113754/109059>
10. Storozhuk T.M., Nemyrovska O.A. (2014) Seriya: *Economichni nauky / Neobchidnist zastosuvanya profesiynoho sudgenya buchaltera*. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Vcndtue_2014_1_46.pdf
11. Yuchymenko-Nazaruck I.A. (2014) *Theoriyi ta metodolohiyi buchalterskoho obliku / Osoblyvosti zastosuvanya profesiynoho sudgenya buchaltera v umovach formuvanya oblikovoyi polityky pidpryemstva: instytutsiyniy aspect*. URL: <http://pbo.ztu.edu.ua/article/download/49139/45293>